

Ticari Hayatta Kardeşliği Esas Alan Ahilik Teşkilatı*

Prof. Dr. Murat AKGÜNDÜZ**

Özet

İslâm tarihinde ilk asırlardan itibaren görülen fütüvvet teşkilatının devamı sayılan ahilik, Anadolu'da XIII. asırda kurulmuştur. Ahiliğin kurucusu Ahî Evran, öncelikle kendi mesleği olan derici esnafı arasında bir birlik kurmuş ve daha sonra diğer esnaf kolları arasına da yayılmıştır. XIII. asırda Anadolu Selçuklularının giderek zayıf düştüğü bir dönemde ahiler, Anadolu şehirlerinin savunulması gibi bir işlev de yüklenmişlerdir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda da ahilerin büyük bir etkisi görülmüştür. Bütün Anadolu'ya yayılan ahî tekke ve zaviyelerinde mesleki eğitim yanında kişinin manevi yönden geliştirilmesi de amaçlanmıştır. Ahiliğe girişte ve ustalığa kadar giden aşamalarda özel merasimler yapılmış ve esnafın kontrolü için belli müeyyideler uygulanmıştır. Müslümanlar arasında ticari hayattaki kardeşliğin yerleşmesini amaçlayan Ahilik, Fatih Sultan Mehmed döneminden itibaren lonca teşkilatına dönüşerek varlığını devam ettirmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Ahî, fütüvvet, ticari hayat, kardeşlik.

Abstract

This article examines *Ahilik*, a remnant of futuwwa organization, which was founded by Ahi Evren in the 13th century in Anatolia, turning into Lonca from the time of Mehmet II, the

* Bu makale, Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından 19-20 Nisan 2012 tarihlerinde düzenlenen "Hz. Peygamber, Kardeşlik Ahlakı ve Kardeşlik Hukuku" konulu VI. Kutlu Doğum Sempozyumu'nda aynı adla sunulan ve yayımlanmayan bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

** Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

conquer. It looks into the details and the functions of this institution underlining that it carried out not only trade but also military functions such as guarding the cities. In addition, this study indicates that this association played a significant role in the establishment of the Ottoman Empire and that it contributed to enhance the vocational and spiritual skills of their members through their network of *takka* and *zawiyah* (dervish lodge). This further underlines that the tradesmen were strictly kept under control and special ceremonies were held in each stages of the hierarchy. I hope this work contributes to our understanding of *ahilik*.

Key Words:

Ahi, futuwwa, trade life, brotherhood

Ticarî hayatta kardeşliği yaşatmayı hedefleyen ahîlik, fütüvvet anlayışının devamı olarak özellikle Anadolu’da geniş bir şekilde yayılan özgün bir müessesedir. Müslümanlar arasında olması gereken kardeşlik bağının iktisadî alandaki yansıması olan ahîliğin manevî yönü de bir tarikat şeklinde tezahür etmiştir. Ahîlik konusunda yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından çeşitli çalışmalar yapılsa da tarihî uygulaması henüz tam manasıyla ortaya konulmamıştır. Bu makalede Ahîliğin tarihî gelişimi ile yapısı ve işleyişi hakkında genel bilgiler vermek amaçlanmıştır.

I. Ahîliğin Kuruluşu ve Gelişimi

Tarih boyunca İslâm toplumunda önemli görevler üstlenmiş olan Ahîlik kurumunun ismi hakkında ileri sürülen iki görüş bulunmaktadır. Genel olarak Arapça “kardeşim” mânasına gelen “ahî” kelimesine dayandığı söylene de eski Türkçe’de “cömert” anlamını taşıyan “akı” kelimesinden türetildiğini savunanlar da mevcuttur. Buna göre, Anadolu’da “k” harfi h veya g şeklinde (ohumak, bahmak gibi) telaffuz edildiğinden “akı” kelimesi de ahîye dönüşmüştür.¹ Ahîliğin Müslümanlar arasındaki etkinliğini ve üstlendiği vazifeleri düşündüğümüzde iki görüşün de doğru kabul edilmesi mümkündür. Ahîlik tasavvufta önemli bir yeri bulunan

¹ Neşet Çağatay, *Ahîlik Nedir*, Ankara 1990, s. 40-41.

uhuvveti hatırlatmasından dolayı kolayca yayılmış ve kabul görmüştür.¹

İslâm'ın ilk asrından itibaren görülmeye başlayan fütüvvet teşekkülleri içinde hicrî III/mîlâdî IX. asırdan itibaren de esnaf birlikleri ortaya çıkmıştır. Fütüvvet geleneğinin devamı olarak düşünülen Ahîlik ise, Anadolu'daki Türkler arasında XIII. asırda kurulmuştur. Meşhur mutasavvıf Sülemî (ö. 1021)'nin tarifine göre fütüvvet; Allah'ın emirlerine uyma, güzel ibadet, her kötülüğü bırakma, zâhiren ve bâtinen ahlakın en güzeline sarılmaktır. Fütüvvet dâvetine koşarak mürüvvet, ahlak ve şerefini koruyanların ilki de Hz. Âdem'dir. Fütüvvet erbâbı olabilmenin temel şartı, kendini değil başkalarını düşünmek, insanların kusur ve eksikliğini aramamak; mert, yiğit ve kerem sahibi olmaktır.² Burada sayılan sıfatlara sahip olan Müslümanların ticârî hayatlarında karşılıklı yardımlaşma, cömertlik ve yiğitlik gibi konularda birleşmeleri fütüvvet teşekküllerini meydana getirmiştir.

Fütüvvetin devlet eliyle teşkilatlanması Abbâsî Halifesi Nâsır-Lidînillâh (1180-1225) zamanında gerçekleşmiştir. Kendisi de fütüvvet libâsını giyerek halka örnek olan halife, bu mevzudaki ilke ve kâidelerin anlatıldığı fütüvvetnâmeleri yeniden yazdırmış, ayrıca diğer İslâm devletlerine de teşkilata davet için mektup göndermiştir. Bu davete cevap veren Anadolu Selçuklu hükümdarı I. Gıyâseddin Keyhüsrev (1192-1196; 1205-1211), hocası Mecdüddin İshak (ö. 1221)'ı Halife Nâsır-Lidînillâh'ın yanına göndermiştir. Daha sonra Muhyiddin-i Arabî (1165-1240), Evhadüddin-i Kirmânî (ö. 1238) ve Şeyh Nasîrüddin Mahmud halifenin izniyle Anadolu'ya gelmişlerdir. Alâeddin Keykubad (1220-1237) devrinde Şehâbeddin Sühreverdî (ö. 1234)'nin de bu faaliyetlere katılımıyla Ahîliğin kuruluşu yolunda önemli adımlar atılmıştır.

Ancak Anadolu'da Ahîlik teşkilatının asıl kurucusunun "Ahî Evrân" ismiyle tanınan İranlı mutasavvıf Şeyh Nasîrüddin Mahmud olduğu kesinlik kazanmaktadır. Aslen Azerî Türkü olan bu zât, bir taraftan Fahreddîn-i Râzî (ö. 1210)'nin ders halkasında bulunmuş, diğer yandan Ahmed Yesevî'nin fikirlerinden etkilenmiştir. Halifenin emriyle gönderildiği Anadolu'da Kayseri şehrine

¹ Ziya Kazıcı, "Ahîlik", *DİA*, I, 540.

² Süleyman Uludağ, "Fütüvvet", *DİA*, XIII, 260.

yerleşerek bir debbağ dükkânı açmış ve çevresindeki esnaf arasında Ahîlik anlayışının yayılmasını sağlamıştır. Samîmî olduğu Sultan I. Alâeddin Keykubad'ın zehirlenmesinden sonra siyâsî entrikalara karıştığı ileri sürülerek beş sene hapsedilen Ahî Evrân, merkez edindiği Kırşehir'de 1262'de Selçuklu askerleri tarafından öldürülmüştür.¹ Hayatı boyunca tasavvufî düşünceye ve fütüvvet ilkelerine bağlı kalan Ahî Evran, iktisadî hayatı düzenleyen Ahîlik anlayışının Anadolu'daki esnaf ve sanatkârlar arasında yerleşmesini sağlamıştır. Ahîlik teşkilatı herhangi bir esnaf topluluğu değil, o teşkilat üzerine istinad eden, akidelerini o vasıta ile yayan bir tarikat sayılabilir.²

XIII. asırda Selçuklu devlet otoritesinin zayıfladığı bir dönemde şehirlerin yönetimi adeta ahîlerin eline geçmiştir. Bu zamanda ahîler, şehirlerin siyâsî, idarî, iktisadî, askerî yapısını koruyan ve emniyeti sağlayan yegâne kuruluşlar haline gelmiştir. Ahîlik sayesinde devletin hiçbir tesiri olmadan şehir esnafı ve halkı kendi kendisini idare ederken en küçük bir meslekî suiistimal, yolsuzluk ve geleneğe aykırı bir harekete fırsat verilmiyordu.³

Böylelikle XIII. asrın ilk yarısında temelleri atılan Ahîliğin Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda da tesiri olmuştur. Meşhur tarihçi Âşık Paşazâde ahîleri devletin tesisinde önemli rol oynayan dört zümreden biri olarak görmektedir.⁴ Osman Gazi (1299-1324)'nin vefatından sonra yerine geçecek olanı belirlemek için Şeyh Edebâli (ö. 1326)'nin yeğeni Ahî Hasan'ın zaviyesinde bir toplantı yapılmış ve Orhan Gazi (1324-1362) üzerinde görüş birliğine varılmıştır.⁵ Orhan Gazi, bir Ahîlik unvanı olan "ihtiyaru'd-din" lakabını almış ve şed bağlamıştır. Sultan I. Murad (1362-1389), yaptığı fetihlerde ahîlerin askerî gücünden faydalanmış, kendisi de diğer ahîler gibi "şed" kuşanmış ve teşkilatın başı olarak tanınmıştır. Yine aynı padişah zamanında yapılan Kosova Savaşı'na (1389) Dîvân-ı

¹ Kazıcı, "Ahîlik", *DİA*, I, 540.

² Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara 1984, s. 213.

³ Osman Turan, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, İstanbul 1993, II, 21.

⁴ Âşıkpaşaoğlu *Tarihi*, haz. A. Nihal Atsız, Ankara 1985, s. 195; Fuad Köprülü, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Ankara 1988, s. 89.

⁵ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, çev. Ruşen Sezer, İstanbul 2003, s. 61.

Hümâyûn'un kararıyla "orducu" adı altında katılan ahîler, büyük gayret göstermişlerdir. Bu devirde ortaya çıkan Yeniçeri üniformasının da ahî kıyafeti örnek alınarak yapıldığı ileri sürülmüştür.¹

Fatih Sultan Mehmed (1451-1481) devrinden itibaren tasavvufî özelliğini kaybeden ahî birlikleri, "lonca" denilen esnaf teşkilatı şekline dönüşerek XX. yüzyıl başlarına kadar varlığını sürdürmüştür. XIX. asra âit bazı arşiv belgelerinde (BOA, Cevdet-Belediye, nr. 5150; Zaptiye, nr. 266) "ahî baba", "ahîlik", "yiğitbaşı" gibi tabirlerin kullanılması müessesenin ismen devam ettiğini göstermektedir.² Ahîliğin yerini alan lonca teşkilatı 1912'de çıkartılan bir kanunla tamamen kaldırılmış ve daha sonra esnaf odaları kurulmuştur.³

II. Ahîliğin Yapısı ve İşleyişi

XIV. asır ortalarında Orhan Gazi döneminde Anadolu'yu gezen meşhur Seyyah İbn Batuta (1304-1369)'ya göre ahîler, memleketlerine gelen yabancıları karşılama, onlarla ilgilenme, yiyeceklerini, içeceklerini sağlama konusunda ellerinden gelen her şeyi yaparlardı. Gündüzleri çalışan ahîler kazandıkları parayı ikindiden sonra topluca getirip şeyhlerine verirlerdi. Bu para ile tekkenin ihtiyaçları karşılanır, topluca yaşama için gerekli yiyecek ve meyveler satın alınarak gelen misafirlere ikram edilirdi.⁴

Başlangıçta debbağ, saraç ve kunduracıları kapsayan ahî teşkilatı daha sonra bütün esnafı içerisine alan bir hüviyete bürünmüştür. Büyük şehirlerde her sanat kolu için ayrı bir birlik kurulurken köy ve kasabalarda bütün esnaf aynı teşkilat içerisinde birleşmiştir. Bütün ahî birlikleri Kırşehir'deki Ahî Evrân zâviyesine bağlı olup buranın şeyhi olan zâta "Ahî Baba" denilirdi. Bunun yanında her ahî birliğinin zâviyesi bulunur ve ilgili esnaf tabii üyesi olarak kabul edilirdi. Zâviyede şeyh-ahî-fetâ üçlüsünden oluşan bir yönetim kadrosu bulunurdu. Daha çok ahîliğin ilk dönemlerinde

¹ Yusuf Ekinci, *Ahîlik ve Meslek Eğitimi*, İstanbul 1989, s. 48.

² Kazıcı, "Ahîlik", *DİA*, I, 541.

³ Ekinci, *Ahîlik*, s. 56.

⁴ İbn Batuta, *İbn Batuta Seyahatnamesi'nden Seçmeler*, haz. İsmet Parmaksızoğlu, İstanbul 1986, s. 7-8.

geçerli olan bu tarzda, şeyh zâviyelerin başkanı konumundadır, onun vekili olan “ahî” ise fetâları yetiştirmekle yükümlüdür. Fetâ kademesinden şeyhliğe yükselme manevî bakımdan kendini geliştirmekle mümkün olmuştur. Görüldüğü gibi bu dönemde Ahîliğin tasavvufî karakteri ağır basarken, Osmanlı Devleti’nin yükseliş döneminden itibaren esnaf teşkilatı özelliği öne çıkmıştır. Bu dönemde her esnaf gurubunun kendisine ait bir çarşısı bulunur, “bedesten” ve “arasta” ismiyle tanınan bu çarşıların uygun bir yerinde şeyh ve idare kuruluna ait bir oda yer alırdı. Ayrıca her esnafın üzerinde âyetler yazılı olan yeşil atlastan yapılmış bir sancağı vardı. Bu sancağın ucuna ilgili esnafın sembolü takılırdı; mesela ayakkabıcıların alâmeti bir çift patik idi.¹ Osmanlı ülkesinde bütün Müslüman esnaflar, Ahî babalardan veya onun yetki verdiği kişilerden aldıkları izin belgesiyle iş görür ve satış yapardı.²

Zikrettiğimiz dönemde ahî birliğinin yönetimi yiğitbaşı-kethüdâ-nakîb-şeyh silsilesi şeklindedir. Bunları denetleyen üst merci olarak da kadı ve muhtesibin yetkili olduğu kabul edilmiştir. Saydığımız görevlilerden yiğitbaşı, esnafın meselelerini ve şikâyetlerini kethüdâya aktarmakla sorumludur. Buna ilâveten suçu görülen esnafa ceza kesmek, ustalık merasimlerinde kethüdâya yardım etmek ve mahkemede esnafı temsil etmek gibi vazifeleri de vardır. Kethüda ise, esnaf ve sanatkârların devlet ile ilişkilerini yürüten yarı resmî bir görevlidir. Yani “gedik” denilen esnaflık ruhsatını temin eder, ihtilafları çözüme kavuşturur, hükümetin emirlerini esnafa bildirirdi. Esnaf arasında şeyhin temsilcisi olan nakîb de ustalık merasimlerinde dua okur ve peştamal bağlatır; zâviyenin hizmetlerine bakardı. Nihayet bütün bu görevlilerin üstünde bulunan şeyh, bütün merasimlerde esnafa başkanlık eder ve hükümet nezdinde onların temsilcisi sıfatını taşırdı. Seçimle işbaşına gelen şeyh, nakîb, kethüdâ ve yiğitbaşı ile “ehl-i hibre” denilen meslekte uzman bir kaç kişiden oluşan idare heyeti her ayın birinci ve üçüncü Cuma günleri toplanarak esnafın meselelerini görüşürdü. Bunun haricinde büyük kurul, ziyafet toplantısı ve gerektiğinde olağanüstü toplantılar yapılırdı.³

¹ Çağatay, *Ahîlik Nedir*, s. 84-85.

² Neşet Çağatay, *Bir Türk Kurumu Olan Ahîlik*, Ankara 1974, s. 125.

³ Ziya Kazıcı-Mehmet Şeker, *İslâm-Türk Medeniyeti Tarihi*, İstanbul 1982, s. 243-244.

Ahî birliklerinin mâlî yönden teşkilatlanması ise esnaf sandıkları vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Her esnaf gurubunda bulunan bu sandıkta altı çeşit kese bulunurdu. Atlas kesede senetler ve kıymetli evrâk, yeşil kesede esnafa ait mülkün ve vakfın tapu senetleri, kırmızı kesede işletmeye verilen paranın senetleri, örme kesede sandığın nakit paraları, beyaz kesede harcamaların belgeleri, siyah kesede alacakların dökümü bulunurdu. Sandığa her esnaf belli bir teberru verir, çıraklıktan kalfalığa yükselme durumunda belli bir âidat ödenirdi. Giderler kaleminde esnafa verilen borçlar, vefat edenlerin cenaze masrafı, ramazan ayı için yapılan masraflar ile hastalık ve evlilik durumlarında verilen ödenekler bulunurdu. Bu yönüyle ahî birliklerinin bir sosyal güvenlik teşkilatı hüviyetini taşıdığı da söylenebilir.¹ Aynı zamanda bu uygulama, ahîlerin ticari hayatta birbirine yardım ederek kardeşlik esaslarını yaşattığını göstermektedir.

Ahî birliklerinin dâhili ve hâricî olmak üzere iki çeşit üyeleri bulunurdu. İlk grup fiilen çalışma hayatının içerisinde bulunan yamak, çırak, kalfa ve üstad (usta) lakaplarını alan kimselerden oluşur; emekli, malûl ve sakatlara ise haricî üyeler denilirdi. Ahîliğe üye olmak isteyen bir genç, teşkilatın içerisinde bir kişiye başvurarak talebini bildirirdi. Gerekli araştırmadan sonra şeyhin huzuruna çağrılan adaya şed veya peştamal kuşatılır, hırka ve şalvar giydirilerek mensubu olduğu esnaf birliğinin sancağı verilirdi. Daha sonra kendisine bir yol atası (usta) ve iki yol kardeşi seçerdi. Ahîliğin nizamnamesi olan fütüvvetnâmelerdeki kurallara uymayanlar ile kâfirler, münâfıklar, içki içenler, tellâklar, kasaplar, cerrâhlar, avcılar ve remilciler teşkilata alınmazdı. Çıraklık aşamasında üç yılını dolduran genç yine zâviyede yapılan bir tören ile kalfalığa yükseltilirdi. “Yol sahibi olma” denilen bu merasimde de şed bağlanır ve kuşak kuşatılır, nakîb tarafından meclistekilere: “Azizler bu mürîdin irâdetine ne buyurursuz?” diye fikir sorulurdu. Kalfalıkta üç senesini dolduranlar için genellikle ilkbahar mevsiminde ustalık merasimi yapılırdı. Ustalığa geçmek isteyen aday hakkında hiçbir şikâyetin bulunmaması, vazifelerini zamanında yapması, sanatına bağlı olması, müşteriye iyi davranması, diğer

¹ Çağatay, *Ahilik Nedir*, s. 93.

kalfalarla iyi geçinmesi ve çırak yetiştirmeye ehil olması gerekmektedir. Bütün bu şartları taşıyan usta adayının ismi yiğitbaşı tarafından idare kuruluna götürülür ve hazırlıklarını tamamlaması istenirdi. Dükkânını hazırlayan aday, ahî baba vekilinin (esnaf şeyhi) köşküne gelince orada bulunan imam tarafından aşır okunarak merasim başlatılırdı. Daha sonra müftü ile kadı ticaret ve sanata dair bazı âyet ve hadisleri okur, hemen ardından esnaf başkanı ayağa kalkarak nasihatlerde bulunurdu. Adayı yetiştiren usta da sırtını sıvazlayarak kalfalık peştemalını çıkarıp ustalık peştemalını kuşatırdı. Dua edilmesi ve yeni ustanın davetlilerin elini öpmesiyle merasim bitirilirdi.¹

Ahîliğe intisab eden bir kişinin meslek ahlakına aykırı bir harekette bulunması durumunda yiğitbaşı tarafından tedricî olarak şu cezalar verilmekteydi: Geçici olarak meslekten men' etme, sanattan uzaklaştırma, dayak atma, para cezası, hapis ve malının müsâdere edilmesi. Böyle cezalara dûcâr olmaması için ahîlerde bulunması gereken özellikler fütüvvetnâmelerde genişçe anlatılmıştır. XIII. asırda yazılmış olan bir fütüvvetnâmede şu ifadeler geçmektedir:

“Bir ahînin ancak 18 dirhem gümüşe eşit bir sermayesi bulunabilir, fazlasını fakirlere infak etmelidir. Ahî mutlaka helalinden kazanmalıdır. Bütün ahîlerin bir sanatı olmalıdır. Ahîler cömert olmalı ve yoksullara yardım etmelidir. Ahîlerin iyi, anlayışlı ve temiz giyimli kimselerle sohbet etmesi lazımdır. Hakkı kaybolanların hakkını aramak teşkilatın görevidir. Ahî namazını asla kazaya bırakmamalıdır. Beylerin ve zenginlerin kapısına gitmemeli, aksine sultanlar onun kapısına gelmelidir. Ahînin gözü harama, ağzı günah olan sözlere, eli zulümlere kapalı olmalı; kapısı misafirlere, kesesi ihtiyacı olan kardeşlerine ve sofrası herkese açık olmalıdır.”² Aynı husus Ahî Evran'ın teşkilata yeni girenlere verdiği öğütlerde şöyle ifade edilmektedir:

- a. Elini açık tut,
- b. Sofranı açık tut,

¹ Çağatay, *Ahîlik Nedir*, s. 94-96.

² Mehmet Şeker, *Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşması*, Ankara 1987, s. 128-129. Fütüvvetnâmeler hakkında geniş bilgi için bk. Mehmet Şeker, *Türk-İslâm Medeniyetinde Ahîlik ve Fütüvvetnâmelerin Yeri*, İstanbul 2011.

- c. Kapını açık tut,
- d. Gözünü bağlı tut,
- e. Dilini bağlı tut,
- f. Belini bağlı tut.¹

Yine kaynaklarımızda geçtiğine göre Ahîlikteki temel ahlâkî ölçüler şunlardır: İyi huylu ve güzel ahlaklı olmak; işinde ve hayatında kin, haset ve gıybetten kaçınmak; ahdinde, sözünde ve sevgisinde vefalı olmak; gözü, gönlü ve kalbi tok olmak; şefkatli, merhametli, adaletli, faziletli ve iffetli olmak; cömertlik, ikram ve kerem sahibi olmak; alçakgönüllü olmak ve gururdan kaçınmak; gelmeyene gitmek, dost ve akrabaları ziyaret etmek; maiyetindekileri ve hizmetindekileri korumak; aza kanaat, çoğa şükrederek dağıtmak; feragat ve fedakârlığı daima kendi nefsinden yapmak. Ahînin meslekî ahlakındaki ilkeler ise şöyledir: Müşteriyi aldatmamak, malı överek yalan söylememek, müşteriyi kızdırmamak, hileli ölçüp tartmamak, ihtikâr (karaborsa) yapmamak, alışverişte iyi muâmelede bulunmak, çalışanın sorumluluğunu bilmesi.²

Bütün bu saydığımız ilkelerin esnaf arasında geçerli olmasını gaye edinen Ahîlik, tasavvufî bakış açısının meslek hayatında uygulanması üzerinde durmuştur. Böylece Anadolu'daki Müslüman Türkler üzerinde asırlar boyunca etkisini sürdüren bir sosyal yardımlaşma ve dayanışma müessesesi haline dönüşmüştür. Aynı zamanda üyesi olan esnaf ve sanatkârların dînî ve meslekî yönlerden yetiştirilmesini esas aldığından yaygın eğitim kurumu olma vasfını da kazanmıştır.

Ahîler çatışmacı değil, dayanışmacı bir ruh yapısına sahiptirler. Zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, millet ile devlet, kısaca toplumun bütün fert ve kurumları arasında iyi ilişkiler kurarak herkesin huzur içinde yaşamasını sağlamak ahî birliklerinin başta gelen amacıdır.³

Bilgi, sevgi, karşılıklı dayanışma, sosyal yardımlaşma, yiğitlik, kahramanlık gibi insanlar için gerekli olan güzel hasletleri

¹ Kazıcı-Şeker, *İslâm-Türk Medeniyeti Tarihi*, s. 244.

² Yaşar Çalışkan-M. Lütfi İkiz, *Kültür, Sanat ve Medeniyetimizde Ahîlik*, Ankara 2001, s. 21-22.

³ Ekinci, *Ahîlik*, s. 22.

kendilerinde toplamayı başaran ahîler Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşmasında da önemli bir rol oynamışlardır.¹

Sonuç olarak diyebiliriz ki, İslâm tarihinin ilk devirlerinden beri mevcut olan fütüvvet anlayışının devamı olan Ahîlik kurumu, ticarî hayatta İslâmiyet'in koyduğu esaslara göre bir davranış tarzı izlenmesini, bütün esnaf ve sanatkârların kardeşlik çatısı altında birleşmesini gerçekleştirmiştir. Bu yönüyle günümüzdeki meslek hayatına da ışık tutan sağlam ölçüler ortaya koymuştur.

Kaynaklar

- Âşıkpaşaoğlu Tarihi, haz. A. Nihal Atsız, Ankara 1985.
Çağatay, Neşet, *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Ankara 1974.
-, *Ahilik Nedir*, Ankara 1990.
Çalışkan, Yaşar-İkiz, M. Lütfi, *Kültür, Sanat ve Medeniyetimizde Ahîlik*, Ankara 2001.
Ekinci, Yusuf, *Ahîlik ve Meslek Eğitimi*, İstanbul 1989.
İbn Batuta, *İbn Batuta Seyahatnamesi'nden Seçmeler*, haz. İsmet Parmaksızoğlu, İstanbul 1986.
İnalcık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, çev. Ruşen Sezer, İstanbul 2003.
Kazıcı, Ziya, "Ahilik", *DİA*, I, 540-542.
Kazıcı, Ziya-Şeker, Mehmet, *İslâm-Türk Medeniyeti Tarihi*, İstanbul 1982.
Köprülü, Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara 1984.
-, *Osmanlı Devletinin Kuruluşu*, Ankara 1988.
Şeker, Mehmet, *Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşması*, Ankara 1987.
Turan, Osman, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, I-II, İstanbul 1993.
Uludağ, Süleyman, "Fütüvvet", *DİA*, VIII, 259-261.

¹ Şeker, *Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslâmlaşması*, s. 131.